

Skjulte handlingsklausuler i forsikringsaftaler

Innlegg fra co-referenten, lektor, ph.d. **Ivan Sørensen, Danmark**

Det muntlige indlæg var ikke baseret på et manuskript, og i øvrigt måtte det muntlige indlæg af tidsmæssige grunde forkortes betydeligt. De følgende bemærkninger er derfor ikke fuldstændig enslydende med det muntlige indlæg.

1. Begrebet skjult handlingsklausul

Det er nok de færreste forsikringstagere og ansatte i forsikringsselskaber i Danmark, der er klar over, hvad begrebet *skjult handlingsklausul* dækker over. I og for sig kan der også rejses tvivl om, hvorvidt det er korrekt at anvende ordet skjult om en klausul, der f.eks. er sammensat af en ansvarsbærende bestemmelse og et pålæg om en bestemt handling fra sikredes side. Ordet skjult har en odiøs klang. Det, der taler imod at anvende begrebet skjult, er, at selskaberne naturligvis ikke bevidst søger at skjule handlingsklausuler i forsikringsaftalerne. Om en handlingsklausul er skjult eller ikke, har vel mindre betydning. Det væsentlige er at konstatere, om der er tale om en handlingsklausul, og hvorledes denne retligt skal reguleres, det vil især sige under hvilke bestemmelser i forsikringsaftaleloven klausulen kan subsumeres.

2. Anerkendes begrebet i dansk forsikringsret?

Som det implicit er fremgået af afsnit 1, er begrebet ikke almindeligt anerkendt i dansk

forsikringsret hverken i teorien eller i praksis. Således findes der kun en enkelt artikel i Ugeskrift for Retsvæsen (UfR 1993 B side 275 f) om skjulte handlingsklausuler i danske forsikringsaftaler. Som vi har erfaret, er begrebet ganske anderledes godt indarbejdet i norsk forsikringsret, hvilket især skyldes Knut S. Selmers arbejde med disse begreber i hans bog *Forsikringsret*.

I Danmark har forsikringsretten i mange år indtaget en meget beskeden plads i den juridiske forskning, og det er derfor vanskeligt at sige noget om, hvordan spørgsmålet løses efter dansk ret. Det ser dog ud til, at der er en tendens til at sondre mellem subjektive og objektive ansvarsfraskrivelsesklausuler, og det er således, at selskaberne ofte påstår, at en klausul må anses som en objektiv ansvarsfraskrivelse. Det er ligeså ofte, at selskaberne får medhold i en sådan påstand ved domstolene.

3. Klausuler i danske forsikringsvilkår

I det følgende behandles nogle handlingsklausuler, der er gældende i danske forsikringsbetingelser. I det omfang disse klausuler har været prøvet ved domstolene eller Ankenævnet for Forsikring, vil afgørelserne blive citeret, og endelig vil der blive draget parallel til den norske lovgivning vedrørende handlingsklausuler.

Den ansvarsbærende bestemmelse i *husejerforsikringens* dækning af svampeangreb er formuleret således:

AIDA - SKJULTE HANDLINGSKLAUSULER

Forsikringen dækker angreb af træ- og murødelæggende svampe og insekter konstateret og anmeldt i forsikringstiden og indtil 3 måneder efter forsikringens ophør.

Denne klausul udløste en retssag, som er gengivet i UfR 1993.893 H. Der var tale om en etageejendom, der var opdelt i ejerlejligheder. Forsikringsselskabet opsigte forsikringen til ophør den 13/6-1986. Ca. den 1/9 konstateres der en skade i ejendommen, men først den 23/9 anmelder administrator for ejerlejlighedsforeningen skaden til forsikringsselskabet. Da dækningen er endelig ophørt den 13/6-1986, og da skaden er anmeldt efter denne dato, afviser forsikringsselskabet at udbetale erstatning for svampeskaden. Under sagens foretagelse i retten påstod ejerlejlighedsforeningen forsikringsselskabet dømt til at betale erstatning under anbringende af, at FAL § 21 er ufravigelig, jf. stk. 4 og stk. 2, således at forsikringsselskabet ikke kunne anvende den ovenfor citerede klausul. Endvidere gjorde ejerlejlighedsforeningens advokat gældende, at klausulen var i strid med FAL § 30, stk. 2. Forsikringsselskabet gjorde gældende, at klausulen ikke var i strid med FAL § 21, idet denne bestemmelse alene gælder for frister i løbende forsikringsforhold og ikke for forsikringer, som er ophørt. Endvidere gjorde selskabet gældende, at den præceptive regel i FAL § 21 i et tilfælde som det foreliggende var bortfaldet ved ikke brug og/eller modstående retssædvane. Til brug for Højesteret var det oplyst, at langt den overvejende del af danske forsikringsselskaber, som tegner svampforsikring, anvender det pågældende forsikringsvilkår. Dette var oplyst af Assurandørsocietetet (nu Rådet for Dansk Forsikring og Pension), som tillige havde oplyst, at vilkåret kunne spores tilbage til 1930'erne.

5 af Højesterets dommere frifandt forsikringsselskabet, mens 1 dommer ville dømme forsikringsselskabet, idet denne fandt, at klausulen ikke kunne få virkning efter dens indhold, hvorfor selskabet måtte realitetsbehandle

sagen. Af flertallets præmisser kan det udledes, at man har fundet, at reglen i § 21 omfatter anmeldelse af skade i løbende forsikringsforhold, og 4 dommere fandt, at formålet med vilkåret er at foretage en klar tidsmæssig afgrænsning af forsikringsselskabets forpligtelser ved forsikringens ophør. Dette må forstås således, at disse dommere hermed fastslår, at der er tale om en objektiv afgrænsning af selskabets ansvar. Med hensyn til forsikringstagerens anbringende om FAL § 30, stk. 2, anføres det blot, at der ikke var grundlag for at tilsidesætte vilkåret i medfør af denne bestemmelse der vedrører forældelse af krav i henhold til forsikringsaftalen.

Dommens resultat er forbavsende både for så vidt angår afgørelsen efter FAL § 21 og afgørelsen efter FAL § 30, stk. 2. I forarbejderne til forsikringsaftaleloven er der således intet, der tyder på, at formålet har været at begrænse reglens præceptivitet til løbende forsikringsforhold, og med hensyn til FAL § 30, stk. 2, ville der næppe være noget til hinder for at anvende den, jf. bestemmelsens særlige affattelse. Klausulen kunne således udmærket være reguleret af FAL § 30, stk. 2 (og således ikke i *strid* med § 30, stk. 2, som fremført af forsikringstagerens advokat).

Efter den norske FAL 1989 § 4-10, 4. led, kan selskabets ansvar nedsættes eller falde bort, hvis selskabet har lidt et tab, der skyldes, at forsikrede forsætlig eller ved grov uagtsomhed ikke har anmeldt skaden uden ugrundet ophold. Efter lovens § 1-3 er denne regel præceptiv i forhold til forsikringstageren. Efter den norske lovs § 8-5 (der svarer til den tidligere FAL § 30) mister den sikrede først retten til erstatning, dersom kravet ikke er anmeldt til selskabet inden et år efter, at sikrede fik kundskab om de forhold, som begrunder det.

Efter den norske FAL 1989 må det derfor antages, at en klausul som den, der er anført ovenfor, i de danske forsikringsbetingelser ville blive tilsidesat af de norske domstole.

AIDA - SKJULTE HANDLINGSKLAUSULER

Familiens basisforsikring (eller hjemforsikring) indeholder følgende klausul:

Tyveri dækkes efter bestemmelserne i dækningskema. Indbrudstyveri: Tyveri ved indbrud i forsvarligt aflåst bygning eller lokale

Dette forsikringsvilkår er omdiskuteret. Der har været rejst spørgsmål om, hvorvidt det er forsikringstageren eller forsikringsselskabet, der skal føre bevis for, at bygningen eller lokalet var forsvarligt aflåst. Bl.a. det spørgsmål, har Højesteret taget stilling til i 3 domme i 1986, citeret i UfR 1986.125, UfR 1986.129 og UfR 1986.449.

UfR 1986.125 H: Forsikringstageren havde anmeldt tyveri af nogle smykker fra sin lejlighed til forsikringsselskabet. Forsikringsselskabet afviste at erstatte tabet under henvisning til, at forsikringstageren ikke havde bevist, at smykkerne var fravendt hende ved indbrudstyveri, og forsikringstageren efter policens bestemmelser ikke var pligtig til at erstatte tabet, hvis dette var indtrådt ved simpelt tyveri. Der var ikke fundet tegn på voldelig indbrud, men et flertal på 3 dommere (af i alt 5 dommere) fandt imidlertid, at forsikringsselskabet ikke havde godtgjort, at lejligheden ikke var forsvarligt aflåst, da tyveriet blev begået. I øvrigt var det ubestridt af selskabet, at forsikringstageren havde været udsat for tyveri.

UfR 1986.129 H: Forsikringstageren havde anmeldt indbrudstyveri i sin lejlighed til familieforsikringen. Der forelå oplysninger om, at døren til forsikringstagerens lejlighed for nylig var blevet udskiftet, og at politiet ved en afprøvning af lukkemekanismen havde konstateret, at døren kunne lukkes, uden at låsen fungerede. Politiet formodede derfor, at gerningsmanden havde skaffet sig adgang til lejligheden på et tidspunkt, hvor låsen ikke havde virket. Efter politiets formodning samt det tilvejebragte syn og skøn fandt et flertal på 3 dommere (af i alt 5 dommere) det tilstrækkelig godtgjort, at lejligheden ikke var forsvarligt aflåst, da tyveriet blev begået. Endvidere blev det lagt til grund, at forsikringstageren ikke havde ført bevis for, at de nævnte forhold var uden betydning for tyveriet.

UfR 1986.449 H: En lejer i en villa anmeldte indbrudstyveri til sit forsikringsselskab. Der konstateredes ikke spor efter opbrydning. Der var tale om tyveri af kontanter og smykker. Forsikringsselskabet fandtes ikke at have godtgjort, at ejendommen ikke var forsvarligt aflåst, eller at tyveriet var begået af personer med lovlig adgang til ejendommen.

Af de ovenfor citerede domme kan det udledes, at forsikringstageren har bevisbyrden for, at der er indtrådt en forsikringsbegivenhed omfattende af forsikringen (her tyveri). Herefter er det forsikringsselskabet, der skal føre bevis for, at bygningen eller lokalet ikke har været forsvarligt aflåst. Såfremt forsikringsselskabet har løftet denne bevisbyrde, påhviler det forsikringstageren at føre bevis for, at der ikke foreligger kausalitet mellem tyveriet og den ikke forsvarlige aflåsning. Selv om det ikke udtrykkelig fremgår af dommene, må det antages, at det nævnte forsikringsvilkår opfattes som en sikkerhedsforskrift – dommenes bevisstema peger entydigt i denne retning – der reguleres efter FAL § 51. Praksis fra Ankenævnet for Forsikring viser da også, at nævnet behandler sådanne forsikringsvilkår i henhold til reglerne om sikkerhedsforskrifter. Endelig stemmer dette også med forarbejderne til § 51, jf. Udkast til lov om forsikringsaftaler s. 91.

Efter den norske FAL 1989 vil et forsikringsvilkår som det ovenfor citerede falde under lovens § 1-2 e om sikkerhedsforskrifter. Efter lovens § 4-8, der omfatter retsvirkningerne af overtrædelse af sikkerhedsforskrifter, vil der dog være mulighed for at tilkende erstatning, selv om forsikringstageren ikke har holdt det forsikrede sted forsvarligt aflåst. Efter denne bestemmelse kan der nemlig gives erstatning, hvis der ikke er årsagssammenhæng, og som noget anderledes i forhold til den gamle FAL § 51 kan selskabet pålægges delvis ansvar under hensyn til arten af den sikkerhedsforskrift, som er overtrådt, skyldgraden, skadesforløbet og forholdene i

AIDA - SKJULTE HANDLINGSKLAUSULER

øvrigt. Den norske afgørelse vil således være mere fleksibel end den danske afgørelse og kan tilgodese den forsikringstager, der har begået en mindre forsømmelse.

De danske forsikringsbetingelser for *kaskoforsikring af motorkøretøjer* indeholder i almindelighed følgende vilkår:

Kaskoforsikringen dækker ikke, når en skade er

... indtrådt, mens køretøjet blev ført af en person, der ikke havde lovbeftet kørekort, medmindre det godtgøres, at skaden ikke skyldes mangel på kørefærdighed

I UfR 1967.292 har Højesteret taget stilling til en klausul med ordlyden:

Forsikringen dækker ikke, når motorkøretøjet med forsikringstagerens billigelse styres af fører, der ikke havde officielt kørebevis.

En enstemmig Højesteret (5 dommere) fandt, at dette var en sikkerhedsforskrift, som skal reguleres efter FAL § 51.

På dette område har der været stor forskel på norsk og dansk praksis. I NRT 1963.1164 og NRT 1965.437 fandt den norske højesteret, at et noget lignende forsikringsvilkår måtte anses som en farefeltsklausul, som faldt udenfor FAL 1930's præceptive regler.

Efter den norske FAL 1989 vil et sådant vilkår imidlertid nu falde under reglerne om sikkerhedsforskrifter i lovens § 1-2 e, nr. 2 in fine, jf. § 4-8. Forskellen på dansk og norsk ret vil herefter være, at der efter de norske regler er mulighed for at tilkende nogen erstatning, selv om føreren ikke har kørekort, og selv om der foreligger kausalitet mellem det manglende kørekort og den indtrådte skade.

I forsikringsbetingelserne for en *ansvarsforsikring* for et arkitektfirma var indføjet følgende klausul:

Forsikringen dækker erstatningsansvar såfremt 3. mands krav er rejst og anmeldelse herom er foretaget over for selskabet indenfor forsikringstiden.

Denne klausul var omtvistet ved dommen i Østre Landsret, jf. UfR 1994.725.

UfR 1994.725 Ø: Forsikringstageren havde forestået opførelsen af en præstebolig, hvor der var konstateret mangler ved taget. Forsikringstageren havde den 15/10-1991 påtaget sig erstatningsansvaret for disse mangler, og den 18/6-1992 fremsendte skadelidte erstatningsopgørelse til forsikringstageren. Den 6/7-1992 gik forsikringstageren konkurs, og forsikringen ophørte automatisk samme dato. Den 8/10-1992 anmeldte skadelidte kravet i forsikringstagerens konkursbo. Først den 19/1-1993 fik skadelidte oplysning om forsikringstagerens forsikrings-selskab og police-nr. Forsikringstageren undlod at anmelde skaden til selskabet, og den 25/1-1993 anmelder skadelidte kravet over for forsikrings-selskabet. Da forsikringen er ophørt den 6/7-1992, afviser forsikrings-selskabet erstatning med henvisning til ovennævnte klausul. Forsikrings-selskabet fik medhold i landsretten. Skadelidte havde påberåbt sig såvel FAL § 21 som § 30, men dette vandt ikke gehør i landsretten.

Efter den norske FAL 1989 § 8-5 forældes krav, dersom det ikke er meldt til selskabet inden et år efter, at sikrede fik kundskab om de forhold, som begrundet det. Såfremt denne regel kunne finde anvendelse i ovennævnte sag, vil det også være tvivlsomt, om skadelidte kunne få erstatning, idet han allerede i oktober 1991 var klar over, at der ville opstå et krav som følge af manglerne ved byggeriet. Efter den norske FAL 1989 § 7-6 hæfter ansvarsforsikrings-selskabet direkte over for skadelidte. Desuden har selskabet og sikrede pligt til på forespørgsel at oplyse skadelidte, om der foreligger ansvarsforsikring. Kravet forældes da også efter lovens § 8-6, og såfremt det statueres, at skadelidte havde fået kundskab om de omstændigheder, der begrundede kravet i oktober måned 1991, ville han heller ikke efter de norske regler få tildelt nogen erstatning.

I *personforsikring*, der dækker erstatning ved *erhvervsudygtighed*, er indføjet følgende klausul:

AIDA - SKJULTE HANDLINGSKLAUSULER

Er anmeldelse sket senere end 6 månedersdagen for invaliditetens indtræden, træder præmiefrigagelsen respektive invaliderenten dog først i kraft på anmeldelsesdagen.

Denne klausul har været omdiskuteret i en sag, der blev foretaget i Vestre Landsret (VL nr. B 1473-95, 11. afd.). Landsretten tilkendegav, at forsikringsvilkåret foreskriver strengere retsvirkninger end fastsat i FAL § 21, og da dette ville stride mod bestemmelsens præceptivitet, jf. stk. 4, måtte det tilsidesættes.

Såfremt et sådant spørgsmål skulle afgøres efter den norske FAL 1989, må det antages, at forsikringstageren også ville få medhold i sit krav om dækning uanset fristoverskridelsen, jf. de ovenfor citerede bestemmelser i den norske FAL.

I den danske *erhvervs- og produktansvarsforsikring* fremgår følgende:

§ 9. Forsikringen dækker erstatningskrav, som er rejst mod sikrede i forsikringstiden ... stk. 3. Erstatningskrav, som er rejst mod sikrede i forsikringstiden, men som anmeldes til selskabet mere end 3 måneder efter forsikringens ophør, dækkes ikke

Så vidt vides har denne klausul ikke været prøvet ved de danske domstole. Selv om der er tale om en ansvarsforsikring, er der dog nok ikke tvivl om, at klausulen vil blive fortolket som en objektiv afgrænsning af selskabets ansvar, og at den ikke vil blive reguleret efter FAL § 30, stk. 2, jf. UfR 1993.893 H.

Den norske FAL 1989, § 7-6 og § 8-6, vil finde anvendelse på et sådant vilkår. Det vil være interessant at se, hvorledes de norske domstole vil behandle det tilsvarende norske vilkår. Forsikringsvilkåret er jo godt indarbejdet, og der er tale om en forsikring med betydelige økonomiske interesser. Det vil derfor kunne få alvorlige konsekvenser for forsikringssselskaberne, hvis vilkåret tilsidesættes, ligesom det var tilfældet i en fransk højesteretsdom cit. i *The International Journal of Insurance Law* 1994, 1-72 s. 52.

4. Klausulerne og FAL's præceptive regler

Ved afgørelsen af, om et forsikringsvilkår indeholder en handlingsklausul, bør der sondres mellem anmeldelsesfrister og sikkerhedsforskrifter m.fl. Indeholder handlingsklausulen en anmeldelsesfrist, vil det være nærliggende at undersøge, om denne overholder de præceptive regler i FAL, navnlig bestemmelserne i (FAL 1930) §§ 21 og 30, stk. 2. Mht. sikkerhedsforskrifter er det naturligvis den præceptive regel i § 51, der skal overholdes. De lege ferenda bør det være således, at et forsikringsvilkår, der indeholder en handlingsklausul, reguleres på den måde, at handlingsklausulen isoleres og behandles i overensstemmelse med FAL's præceptive regler.

5. Kan selskaberne formulere sig ud af FAL's præceptive regler?

Med henvisning til de ovenfor citerede danske domme vedrørende handlingsklausuler må spørgsmålet besvares bekræftende. Uanset om klausulerne benævnes objektive, ansvarsfraskrivelsesklausuler eller ansvarsbærende klausuler er der mulighed for, at selskaberne kan formulere sig ud af FAL's præceptive regler netop ved hjælp af sådanne klausuler.

6. Behovet for beskyttelse af parterne

På den ene side er der et behov for beskyttelse af forsikringstagerne, idet man ellers risikerer at FAL's præceptive regler udhules og bliver uden reel betydning, og på den anden side er der også en beskyttelsesværdig interesse hos selskaberne som har behov for at kunne afgrænse især den tidsmæssige dækning i forsikringstiden. Imidlertid kan der rejses spørgsmål om, hvorvidt det er domstolenes opgave at beskære omfanget af lovens præceptive regler som sket i de ovennævnte domme. Dette må besvares benægtende. Sådanne op-

AIDA - SKJULTE HANDLINGSKLAUSULER

gaver bør overlades til lovgiver; medmindre forarbejderne tilsiger andet.

7. Er den norske model i FAL 1989 et godt forbillede?

På den ene side kan det hævdes, at den danske domspraksis er smidigere end den norske model. Et eksempel på dette er dommene vedrørende kørekort, hvor den danske højesteret regulerede forholdet efter FAL 1930,

§ 51, uden særlige regler herom i lovgivningen. Det kan også hævdes, at en gennemregulering, som den der er foretaget i den FAL 1989 om sikkerhedsforskrifter kan vise sig at være en overregulering, idet noget mere kan og bør overlades til domstolene. På den anden side kan det hævdes med baggrund i ovennævnte højesteretsdom i UfR 1993.893, at hvis *for* meget overlades til domstolene, vil dette kunne udhule FAL's præceptive regler, hvilket er noget betænkeligt.

Begränsande villkor och föreskrifter i ljustet av bestämmelserna i Finlands lag om försäkringsavtal

**Inlegg fra coreferenten, jurist, VH Leena Snellman,
Konsumenterna Försäkringsbyrå, Finland**

I frivilliga person- och skadeförsäkringar förekommer det i definitionen av skador som ersätts, samt i begränsningarna som gäller försäkringarnas ansvar, sådana bestämmelser att de tvingande paragraferna i lagen om försäkringsavtal, som trädde i kraft den 1 juli 1995, när det gäller konsumenter och småföretagare kan föranleda nya ändringsbehov, förutom de ändringar som redan gjorts i fråga om definitionen av villkoren. Eftersom den nya lagen om försäkringsavtal har varit i kraft endast i drygt tre år, finns det ännu inga domstolsbeslut i ärendet. Konsumentklagornämnden gav våren 1998 ett utlåtande som tar upp frågan. Fallet utreds närmare senare i texten.

Begränsningsvillkor i skadeförsäkringar

Begränsningsvillkoren i försäkringar har ökat från år till år. I Finland är en stor del av hemförsäkringarna s k all risk-försäkringar, som upptar en lista över skador som inte ersätts, dvs en lista över begränsningsvillkor. Sådana är bland annat begränsningsvillkor, enligt vilka skador till följd av att egendom har förkommit eller blivit kvarglömd eller skador till följd av slitage eller korrosion, inte ersätts. I begränsningsvillkoren ingår också krav på låsning så att exempelvis en cykel, som inte låsts med ett lås som godkänts av försäkringsbolaget, inte ersätts. Begränsningsvillkor av samma typ ingår också i frivilliga

AIDA - SKJULTE HANDLINGSKLAUSULER

bilförsäkringar, dvs kaskoförsäkringar. Enligt kaskoförsäkringens skadegörelseförsäkring ersätts bland annat inte skador inne i ett olåst fordon som stått parkerat.

I kaskoförsäkringar har också till definitionen av ersättningsbar skada fogats låsningsbestämmelser. Bland annat är en förutsättning för ersättning vid stöldförsäkring att försäkringsobjektet vid stöldögonblicket har varit låst eller förvarats i ett låst förvaringskydd eller varit under ständig uppsikt.

Dessa begränsningsvillkor i hemförsäkringar och bilförsäkringar skall granskas i ljuset av säkerhetsföreskrifterna i 31 § lagen om försäkringsavtal. Enligt definitionen i 31 § lagen om försäkringsavtal är säkerhetsföreskrifterna föreskrifter om anordningar, metoder och andra arrangemang som syftar till att förebygga eller begränsa skada. Enligt regeringens proposition (114/1993), med förslag till lag om försäkringsavtal, skall den försäkrade följa villkorsbestämmelsen, som med stöd av 1 mom. skall anses vara en säkerhetsföreskrift, oberoende av om bestämmelsen i försäkringsavtalet uttryckligen har rubriken säkerhetsföreskrift.

Enligt 31 § 3 mom. Lagen om försäkringsavtal skall ett ringa åsidosättande av säkerhetsföreskrifterna inte sänka ersättningen. Ett något större åsidosättande av säkerhetsföreskrifterna sänker enligt Försäkringsnämndens praxis ersättningen med cirka 1/5–1/3. Om åsidosättandet är betydande sänks ersättningen till hälften.

Försäkringsbolaget har bevisningsskyldigheten för åsidosättande av säkerhetsföreskriften. Försäkringsbolaget skall också visa att åsidosättandet av säkerhetsföreskriften har bidragit till att skadan uppstått eller till dess omfång, dvs att det finns ett orsakssamband, en kausalitet.

Eftersom åsidosättandet av säkerhetsföreskriften i regel innebär att ersättningsbeloppet minskar, om ens det, och eftersom ett begränsningsvillkor helt utesluter skadan från försäk-

ringsområdet så att den inte ersätts, är frågan om begränsningsvillkorets förhållande till paragraferna som gäller säkerhetsföreskrifter i lagen om försäkringsavtal viktig, särskilt då lagen om försäkringsavtal är tvingande, dvs då det är fråga om konsumenter och småföretagare.

I Finland har en del av de juridiska forskarna tagit den ståndpunkten att det inte går att i begränsningsvillkoret ta in villkor som uppfyller definitionen av säkerhetsföreskrifter. Enligt detta skulle exempelvis begränsningsvillkor som gäller låsning, vilka till sin ordalydelse kan betraktas som säkerhetsföreskrifter, inte längre tas med bland begränsningsvillkoren. I annat fall skulle man ju kringgå den tvingande lagstiftningen i lagen om försäkringsavtal genom att slutresultatet skulle vara sämre för konsumenten, så till vida att ett begränsningsvillkor alltid leder till ett totalavslag av ersättningsansökan utan att graden av vårdslöshet eller orsakssamband bedöms, medan dessa omständigheter skall beaktas när det gäller säkerhetsföreskrifter.

Högsta domstolen har inte meddelat några avgöranden under den tid den nya lagen varit i kraft. Från den tid när den gamla lagen om försäkringsavtal gällde har högsta domstolen i sitt beslut HD 1985 II 17 ansett att låsningskraven i stöldförsäkringar som gäller bilförsäkringar skall betraktas som begränsningsvillkor och inte som säkerhetsföreskrifter.

Konsumentklagonämnden har i sitt plenum den 6 april 1998 gett ett utlåtande med diarienummer 97/98/1234, som behandlar frågan om låsningskravet för cykel med minst en viss låstyp, skall anses som ett begränsningsvillkor eller en säkerhetsföreskrift. Konsumentklagonämnden har i sitt utlåtande tagit den ställningen att ifrågavarande villkorspunkt skall anses som säkerhetsföreskrift och inte som begränsningsvillkor, varvid det är nödvändigt att beakta graden av vårdslöshet vid uppskattningen av ersättnings storlek.

Försäkringsnämnden, som fungerar i sam-

AIDA - SKJULTE HANDLINGSKLAUSULER

band med Konsumenternas försäkringsbyrå, har inte ännu tagit ställning till frågan.

Begränsningsvillkor i person- och sjukförsäkringar

I personförsäkringarna ingår begränsningsvillkor på samma sätt som i skadeförsäkringarna. I privata olycksfallsförsäkringar och sjukdomskostnadsförsäkringar har bland annat skador och sjukdomar som inträffat i farliga idrottsgrenar eller fritidssysselsättning begränsats utanför det som ersätts.

I 37 § i den gällande lagen om försäkringsavtal har man begränsat försäkringsgivarens möjlighet att, i fråga om sjukdoms- och olycksfallsförsäkringar, till försäkringen foga begränsningsvillkor som gäller hälsotillståndet. Om försäkringstagaren har haft en kroppsskada eller sjukdom redan när försäkringen togs, kan försäkringsgivaren begränsa sitt ansvar utgående från försäkringstagarens hälsotillstånd, dvs till villkoren foga en begränsning som gäller sjukdomen bara om begränsningsvillkoret har sin grund i uppgifter som försäkringsgivaren begärt av försäkringstagaren om hälsotillståndet, dvs i hälsoutredningen. Ett exempel på ett förbjudet villkor kunde vara ett begränsningsvillkor enligt vilket ersättning inte betalas ut om sjukdomen kan anses ha börjat eller om klara

sjukdomssymptom existerat innan försäkringen trädde i kraft.

Ett begränsningsvillkor i anslutning till hälsotillståndet kan enligt 37 § lagen om försäkringsavtal fogas till villkoren också i fall att begränsningen beror på försäkringens art eller någon annan särskild omständighet. Ett begränsningsvillkor som beror på försäkringens art kan fogas till försäkringen i fall att det inte är möjligt att begära uppgifter om hälsotillståndet på grund av brådskande försäkringsbehov. Ett exempel på detta är reseförsäkringarna. Som annan särskild omständighet kan betraktas att försäkringstagaren inte går med på att lämna de begärda uppgifterna om sitt hälsotillstånd.

Enligt regeringens proposition till lag om försäkringsavtal 114/1993 hindrar 37 § i lagen om försäkringsavtal inte att försäkringsgivaren helt begränsar ersättningen av en viss sjukdom i sjukdoms- eller olycksfallsförsäkringar, exempelvis tandsjukdomar.

Högsta domstolens beslut eller utlåtanden av Försäkringsnämnden eller konsumentklagonämnden finns ännu inte i ärendet.

Framtiden får utvisa hurdan form rättspraxis får när det gäller begränsande villkor och bestämmelser i förhållande till de tvingande bestämmelserna i lagen om försäkringsavtal.